

INSATSER INFÖR VALET ÅR 2006

1. Inledning

År 2006 är det val till riksdag och till landstings- och kommunfullmäktige. I Stockholm är det samtidigt folkomröstning om trängselavgifterna.

Deltagandet i de allmänna valen har minskat. Det har diskuterats vilken betydelse det minskade valdeltagande har för demokratin. I det sammanhanget har framförts att, med tanke på att valdeltagandet i en internationell jämförelse tidigare har varit högt, är ett högt valdeltagande i sig inte något nödvändigt i ett demokratiskt system (se till exempel *Utvärdering av demokratisatsning inför Europaparlamentsvalet 2004*). Det har också framförts att det minskande valdeltagandet inte behöver betyda ett minskat politiskt intresse och/eller minskat samhällsengagemang utan att det kan ses som att formerna för engagemanget har ändrats. Exempelvis visar betänkandet *Politik för unga* (SOU 1997:71) på att fler personer har erfarenhet av att tala på möten, delta i offentlig demonstration och av att skriva insändare.

Det sjunkande, och det mellan olika grupper varierande, valdeltagandet har dock uppmärksamats både på kommunal och nationell nivå och det har lett till att åtgärder för att förstärka såväl den representativa demokratin som deltagardemokratin. Enligt uppdrag i budgeten för år 2006 ska nämnden utveckla nya arenor och skapa forum som ökar medborgarnas insyn och möjlighet att delta i politiska beslutsprocesser. Förvaltningen har också, genom Demokratiplan för Vantör och Program för Vantör 2003-2006, i uppdrag att vidta åtgärder som syftar till att höja valdeltagandet. I detta ingår att ta fram en aktivitetsplan med inriktningen att höja valdeltagandet.

Nedan presenteras en sådan aktivitetsplan. Först lämnas en bakgrundsbeskrivning med en redogörelse för valdeltagandet: hur många röstar, vem röstar och varför röstar de. Tidigare och parallella insatser redovisas också.

2. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar

Uppdraget att genomföra insatser för att öka valdeltagandet återfinns i flera styrdokument.

Enligt *stadens budget för år 2006* ska samtliga nämnder och styrelser utveckla nya arenor och skapa forum som ökar medborgarnas insyn i, och möjlighet att delta i, de politiska beslutsprocesserna. Stadsdelsnämnderna ska genomföra insatser för att öka inslaget av deltagardemokrati och kommunstyrelsen ska genomföra en särskild satsning för att öka valdeltagandet.

I den centrala medelsreserven finns sju miljoner kronor avsatta för att stadsdelsnämnderna ska utveckla arbetsmetoder för en fördjupad deltagardemokrati samt för arbetet med jämställdhets-, minoritets- och mångfaldsfrågor. Av dessa medel är dock 2,1 miljoner kronor reserverade för informationsinsatser kring de nationella minoriteterna. Resterande 4,9 miljoner kronor ska fördelas till valdeltagande- och deltagardemokratiinsatser samt till insatser för ökad jämställdhet och mångfald. Ansökningarna om medel för sådana insatser ska behandlas i respektive nämnd och vara hos stadsledningskontoret senast den 1 mars.

”Förhoppningen är att kunna ge besked om medlens fördelning i den senare delen av april”, enligt inbjudan.

Uppdraget att genomföra valinsatser och att utveckla demokratin finns också reglerat i dokument antagna av stadsdelsnämnden.

Vid utgången av år 2003 fattade stadsdelsnämnden beslut om **Demokratiplan för Vantör** (SDN 2003-12-18, dnr 004-371/2003). Demokratiplanens övergripande mål är att *stärka och fördjupa den lokala demokratin*. I planen presenteras utvecklingsområden för perioden 2004-2006, som syftar till att:

- öka medborgarnas möjligheter till *insyn och deltagande i de demokratiska beslutsprocesserna* i stadsdelsområdet,
- främja *dialogen* mellan medborgare, politiker och tjänstemän och att
- på sikt höja *valdeltagandet* i kommande val.

Demokratiplanens utvecklingsområden är följande.

- Föreningslivet och de lokala råden
- Webbtjänster
- Medborgarförslag
- Nämndens mötes- och arbetsformer
- Valdeltagande

När det gäller valdeltagandet tar planen upp vissa särskilda insatser.

- Information. Förvaltningen ska inför kommande val genomföra specifika åtgärder och riktade informationsinsatser. Det handlar till exempel om att tillhandahålla skriftlig valinformation på medborgarkontoret och inom de olika verksamheterna, anordna informationsmöten med lokala föreningar och råd, tillhandahålla valinformation på nämndens webbplats och om att uppmärksamma stadsdelsområdesinvånarna på det aktuella valet genom annonsering i lokaltidningen.
- Föreningslivet. Utvecklad samverkan med föreningslivet i Vantör och de lokala råden kring insatser för ökat valdeltagande.
- Målgrupper. Informationsarbetet ska utformas med fokus på att nå målgrupper med lågt valdeltagande. Förvaltningen ska i detta arbete titta närmare på hur informationen ska utformas och spridas via nämndens verksamheter för största möjliga spridning till målgrupper med lågt valdeltagande.
- Aktivitetsplan. En aktivitetsplan med inriktning på höjandet av valdeltagandet tas fram.

Även **Program för Vantör 2003-2006** ansluter, genom följande två punkter, till demokratiplanens målsättningar.

- Stärkande av den lokala demokratin genom utvecklat medborgarinflytande och genom bättre tillvaratagande av föreningslivets resurser
- Ett långsiktigt arbete inleds av nämnd och förvaltning med sikte på att öka valdeltagandet i kommande val

Enligt *verksamhetsplanen för år 2006* ska förvaltningen under inledningen av året presentera ett förslag till informationsinsatser inför valet år 2006.

Stadsdelnämnden har tidigare avsatt medel inom Stadsdelsförnyelsen för insatserna enligt demokratiplanen. Detta Stadsdelsförnyelseprojekt är nu avslutat. I år finns det dock möjlighet att söka medel från dels som nämndes ovan, den centrala medelsreserven, dels den statliga demokratisatsningen.

Riksdagen har i *statens budget för år 2006* avsatt 15 miljoner kronor för särskilda medel till riksdagspartiernas informationsinsatser inför 2006 års val. Ytterligare 20 miljoner har avsatts för en demokratisatsning. Denna ska ha två delar: 1) insatser för ökat valdeltagande och om röstningens betydelse och 2) en bred dialog om demokratin.

De kommuner som har tecknat storstadspolitiska lokala utvecklingsavtal med staten (Botkyrka, Göteborg, Haninge, Huddinge, Malmö, Stockholm och Södertälje) och de fem kommuner som hade lägst valdeltagande i kommunalvalen år 2002 (Dals-Ed, Eda, Haparanda, Strömstad och Årjäng) har bjudits in att ansöka om bidrag för aktiviteten valinformation. Staden har ansökt om 750 000 kronor av de medel som staten har avsatt.

Beviljad ansökan ska uppfylla följande.

- Aktiviteten valinformation ska omfatta insatser som syftar till att öka kunskapen om det svenska demokratiska systemet i allmänhet och valfrågor i synnerhet. Syftet med aktiviteten är att skapa goda förutsättningar för människor att fatta välgrundade beslut om deltagande i samband med 2006 års allmänna val.
- Målsättningen är att nå de grupper som enligt aktuell forskning och statistik deltar i mindre utsträckning, till exempel unga, personer med utländsk bakgrund, arbetslösa och låginkomsttagare. (Målgruppen har i inbjudan även formulerats som ”de kommunmedlemmar som upplever ett utanförskap”.) Närmare definition och avgränsning av målgruppen görs i respektive kommun.
- Arbetsformerna bestäms i respektive kommun, men formerna ska vara utformade så att de uppfyller aktivitetens syfte och målsättning samt övriga villkor för bidraget.
- Ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas i arbetet.
- Aktiviteten ska planeras och genomföras inom ramen för den pågående revideringen av de lokala utvecklingsavtalen.
- Aktiviteten ska ske i samverkan med det lokala föreningslivet. Minst hälften av det bidrag som beviljas respektive kommun ska användas för bidrag till det lokala föreningslivet, efter ansökan, för till exempel anordnande av valdebatter, valmöten och annan valinformation. I detta sammanhang bör särskild hänsyn tas till företrädare och organisationer som representerar grupper som upplever utanförskap.
- Valinformationen ska vara politiskt balanserad.
- De politiska partierna ska inte ha möjlighet att söka medel från kommunerna.
- Kommunerna ska redovisa hur de använt har beviljat bidrag. Av redovisningen ska framgå hur verksamheten har genomförts och vilka föreningar som har fått bidrag samt om kommunerna har haft eventuella andra samarbetspartners. Den ekonomiska redovisningen ska vara styrkt av en revisor.

Sammanfattningsvis, enligt uppdrag i budgeten för år 2006 ska stadsdelsnämnderna utveckla nya arenor och skapa forum som ökar medborgarnas insyn och möjlighet att delta i politiska beslutsprocesser. Förvaltningen har också, genom Demokratiplan för Vantör och Program för Vantör 2003-2006, i uppdrag att vidta åtgärder som syftar till att höja valdeltagandet. Staden har ansökt om sammanlagt 750 000 kronor från den statliga demokratisatsningen för valinsatser. Möjlighet finns att ansöka om medel även från stadens centrala medelsreserv.

3. Sjunkande valdeltagande

Valdeltagandet i riksdagsvalen har fallit från 81,4 till 80,1 procent mellan år 1998 och 2002. Valdeltagandet i de kommunala valen är lägre än i riksdagsvalen; år 2002 deltog 77,9 procent av de röstberättigade i kommunfullmäktigevalen medan 80,1 procent deltog i riksdagsvalet.

I Vantör är valdeltagandet lägre än genomsnittet för staden med undantag för Örby. Valdeltagandet varierar tämligen mycket mellan Vantörs stadsdelar från 84,6 procent i Örby till 61,9 i Rågsved. (Se tabell 1.)

Tabell 1: Valdeltagandet i valen till kommunfullmäktige 1998, 2002 i %		
	1998	2002
Riket	*	77,9
Staden	76,9	77,8
Bandhagen	72,0	71,6
Hagsätra	73,5	72,4
Högdalen	73,2	71,5
Rågsved	62,3	61,9
Örby	84,7	84,6

Källa: Valmyndighetens webbplats och Utrednings- och statistikkontoret

*= uppgifter saknas

I valen till Europaparlamentet är valdeltagandet lägre än i de kommunala och i de nationella valen. Samtidigt är det minskande, från 38,8 procent år 1999 till 37,9 procent år 2004.

Även i dessa val är deltagandet lägre i Vantör (34,6 procent år 2004). Det finns dock stora variationer inom området; valdeltagandet varierar mellan 26,9-46,4 procent. (Se tabell 2.)

Tabell 2: Valdeltagande i Europaparlamentsvalet år 1999 och 2004		
	1999	2004
Riket	38,8	37,9
Staden	44,0	43,9
Vantör	37,6	34,6
Bandhagen	37,6	35,7
Hagsätra	36,1	33,6
Högdalen	40,2	35,9
Rågsved	30,6	26,9
Örby	46,7	46,4

Källa: Valmyndighetens webbplats

Sammanfattningsvis, valdeltagandet är lägre i Vantör än det genomsnittliga valdeltagandet i staden. Deltagandet varierar mellan Vantörs stadsdelar.

4. Vem röstar och varför?

Valmyndigheten gör återkommande undersökningar på nationell nivå av vem som deltar i valet. Valbeteendeundersökningen för riksdagsvalet år 2002, *Allmänna valen 2002*, har visat på följande skillnader mellan olika gruppers valdeltagande.

- Ålder: Det är ett lägre valdeltagande bland de yngsta och de äldsta röstberättigade.
- Kön: Valdeltagandet är högre bland kvinnor. Bland förstagångsväljarna deltog 73% av de kvinnliga röstberättigade och 68% av de manliga i riksdagsvalet år 2002. I de äldre åldersgrupperna är dock förhållandet det omvända.
- Civilstånd: Gifta, registrerade partners och sambos röstar i högre utsträckning än personer som inte lever i parrelationer.
- Sysselsättning: Sysselsatta röstar i högre utsträckning än de som inte är sysselsatta.
- Typ av sysselsättning: Tjänstemän röstar i högre utsträckning än arbetare.
- Typ av sysselsättning: Anställda i staten röstar i högre utsträckning än personer med annan anställning.
- Inkomst: Höginkomsttagare röstar i högre utsträckning än låginkomsttagare.
- Födelseland: Svenskfödda röstar i högre utsträckning än utlandsfödda.

Inom gruppen utlandsfödda varierar benägenheten att delta i val. Vid kommunfullmäktigevallet år 2002 hade tyska och chilenska medborgare ett jämförelsevis högt valdeltagande medan medborgare i Jugoslavien och i Polen hade det lägsta valdeltagandet. Enligt Statistiska Centralbyråns undersökning har antalet år i Sverige betydelse för valdeltagandet; personer som har varit bosatta länge i Sverige har ett högre valdeltagande.

Varför individer väljer att rösta har diskuterats utifrån flera olika perspektiv som vart och ett kan sägas lämna sitt svar på frågan. Departementsskrivelsen (2003:54) *Vem röstar och varför* prövar en del av dessa förklaringar. I skrivelsen dras slutsatsen att skillnader i individernas föreningsaktivitet, förtroende för andra människor, politiska intresse, partiidentifikation, tilltro

till valhandlingens effektivitet samt uppslutningen kring synen på röstning som en medborglig dygd förklarar variationer i valdeltagandet. Sannolikheten att den maximalt föreningsaktive individen utnyttjar sin rösträtt är 13,9 procent högre än för den i föreningslivet helt oengagerade. Enligt skrivelsen tenderar också ”den tillitsfulle väljaren” att utnyttja sin rösträtt ”betydligt oftare än den mer misstänksamme”. Även den politiskt intresserade och den partitrogne röstar i större utsträckning än den ointresserade och partilöse.

I *En känsla av delaktighet - En studie av underifrånperspektivet i Storstadssatsningen* redovisas en enkätundersökning om valdeltagandet i Hjällbo, Fittja och Rosengård. Om man bortser från dem som inte är röstberättigade, är den vanligaste orsaken till att de inte röstat, enligt de svarande, att de inte är intresserade. Svarsresultatet är liknade när det gäller landstingsvalet och kommunfullmäktigevalet år 2002. (Se tabell 3.)

Tabell 3: Orsaker till att respondenterna inte deltog i riksdagsval (R), val till landstingsfullmäktige (L), och kommunfullmäktigeval (K) 2002, i %									
Orsak	Fittja			Hjällbo			Rosengård		
	R	L	K	R	L	K	R	L	K
Jag hade ingen rösträtt	46	*	24	37	28	25	53	40	38
Jag tror inte på den svenska politiken	7	*	17	5	4	4	1	2	3
Jag bryr mig inte om politiken	22	*	40	24	23	24	23	22	26
Jag saknar förtroende för politikerna	*	*	*	20	23	21	10	12	14
Det finns inget politiskt parti som tilltalar mig	*	*	*	14	18	14	12	15	16
Annat	26	*	19	13	19	22	8	14	13

Källa: En känsla av delaktighet En studie av underifrånperspektivet i Storstadssatsningen

* Frågan har inte ingått i enkäten

Rapporten *Utvärdering av demokratisatsningen inför Europaparlamentsvalet* redovisar en enkätundersökning av ungas inställning till att rösta i Europaparlamentsvalet och påverkan av de informationsinsatser som genomfördes inför valet. Enligt rapporten säger var tionde person (12 procent) att ny kunskap/information har bidragit till att de röstade. Det är samtidigt 27 procent som svarar att informationen inför valet har gått helt förbi dem. Den viktigaste informationskällan är, enligt de svarande, nationella och regionala TV-utsändningar och dagstidningar. Därefter kommer personliga kontakter genom diskussioner med bekanta. Lokal media verkar, enligt undersökningen, vara viktigare bland invandrare. Samtidigt förefaller diskussionen med bekanta spela mindre roll för denna grupp.

Enligt rapporten är den information som de svarande främst har saknat information om var partierna står. I rapporten uppmärksammas dock paradoxen att samtidigt som man efterlyser information från partierna är det svårt att få folk att komma till möten med partirepresentanter där just den typen av information lämnas. Rapporten lyfter också fram att ”de båda storheterna intresse och kunskaper förutsätter varandra”; kunskap kan leda till intresse och intresse kan leda till att man söker kunskap.

Sammanfattningsvis, valdeltagandet varierar mellan olika grupper. Exempelvis yngre, arbetslösa och låginkomsttagare är mindre benägna att delta i val. I litteraturen har flera olika förklaringar till varför människor väljer att rösta diskuterats och prövats. Samtidigt kan dessa undersökningar knappast sägas lämna någon klar vägledning för vilka konkreta valinsatser som är avgörande för att höja valdeltagandet.

5. Tidigare insatser och resultatet av dessa

Förvaltningen har tidigare genomfört informationsinsatser inför 1) valet till Europaparlamentet år 2004, 2) EMU-omröstningen år 2003 och 3) inför riksdags- och kommunalvalen år 1998.

Vid **Europaparlamentsvalet** erhöll stadsdelsnämnden, via staden, cirka 200 000 kronor av de medel som staten hade avsatt för valinsatser. Nämnden fattade beslut om valinsatserna i mars år 2004 (SDN 2004-03-25, dnr 004-140/2004). Insatserna omfattade följande.

- *Information tillgänglig inom förvaltningens verksamheter.* En månad innan valet ägde rum spreds information – affischer och informationsbroschyrer – om EU-valet till samtliga verksamheter inom förvaltningen. Även på medborgarkontoret och på områdets bibliotek fanns denna information tillgänglig.
- *EU-informatörer.* Från maj månad och fram till att valet ägde rum var två EU-informatörer anställda. EU-informatörerna lämnade information till medborgarna på olika mötesplatser och anordnade ett informationsmöte där representanter för samtliga riksdagspartier deltog. EU-informatörerna gav även förvaltningens personal möjlighet att ställa frågor om valet. Vidare delade EU-informatörerna ut information i brevlådorna och träffade fem av de föreningar som var beviljade bidrag för att informera om EU-valet.
- *Bidrag till föreningarna.* I april månad bjöds områdets föreningar in att söka bidrag för att informera om EU-valet. Information om EU-valet och om möjligheten att ansöka om bidrag för att informera om valet lämnades vid ett möte där trettiotalet representanter för olika föreningar från Vantör deltog. Sammanlagt tio föreningar, varav huvuddelen etniska föreningar, sökte och beviljades bidrag för detta. Föreningarna använde medlen till att anordna informationsträffar.

Utöver dessa insatser fanns information också tillgänglig på webben och i lokaltidningen Mitt i Söderort.

Förvaltningen använde dels information som hade producerats av Valmyndigheten med flera, dels informationsmaterial som förvaltningen tog fram. Förvaltningen tog fram en valaffisch och en folder som översattes på fem språk (arabiska, engelska, franska, somaliska och spanska). Strävan var att sprida information som var lättfattlig. Medborgarkontorets personal och EU-informatörerna lämnade muntlig information.

I september samma år lämnade förvaltningen en slutredovisning av de genomförda insatserna till nämnden och till staden (SDN 2004-09-23, dnr 004-140/2004). I denna konstaterar förvaltningen att valdeltagandet i Vantör hade fallit med tre procent jämfört med i det föregående europaparlamentsval. Valdeltagandet i Vantör var också lägre än rikssnittet och det genomsnittliga valdeltagandet för staden. (Se tabell 2 tidigare.)

I redovisningen bedömde förvaltningen att insatserna hade nått många individer. Men om det kan anses vara en lyckad satsning i så måtto att informationen har påverkat deras attityd till att gå och rösta kan förvaltningen inte avgöra. EU-informatörernas erfarenhet var att inställningen till EU var avgörande för viljan att rösta. Många medborgare efterfrågade också

information om partiernas ståndpunkter medan den information som lämnades i huvudsak gällde hur det gick till att rösta samt gällde Europaparlamentets uppbyggnad och uppgifter.

I samband med valet gjordes också en gemensam utvärdering av statens demokratisering, som redovisades i rapporten *Utvärdering av demokratiseringen inför Europaparlamentsvalet 2004*. I denna konstaterades att det var svårt att uppskatta effekterna eftersom det kontrafaktiska alternativet, dvs. vad som hade hänt om insatserna inte hade genomförts, är omöjligt att utvärdera.

De planerade insatserna inför **EMU-omröstningen år 2003** redovisades för nämnden i juni och de omfattade följande (SDN 2003-06-12, dnr 004-278/2005).

Informationsmaterial om folkomröstningen fanns tillgängligt i huvudkontorets entré och inom de olika verksamheterna.

- Särskild röstmottagning anordnades vid Högdalens Äldreboende och Rågsveds Äldrecentrum.
- Besökare på medborgarkontoret erbjöds muntlig och skriftlig information om folkomröstningen. Ställ med informationsmaterial på olika språk fanns tillgängligt.
- Medborgarkontoret hade (på uppdrag av Valnämnden) möjlighet att skriva ut nya röstkort till medborgare i Vantör som hade förlorat sitt röstkort.
- Föreningslivet erbjöds ett möte med representanter från förvaltningen för information om folkomröstningen.
- På nämndens webbplats tillhandahölls information om själva folkomröstningen genom länkar till exempelvis Valmyndigheten, EU-upplysningen och andra myndigheter och organisationer.
- I nämndens månadsannons i lokaltidningen Mitt i Söderort uppmärksammades medborgarna på folkomröstningen och på att information kunde erhållas på till exempel medborgarkontoret.

Inför **riksdagsvalen och kommunalvalen 1998** fick samtliga stadsdelsnämnder i uppdrag i budgeten för år 1998 att höja deltagandet i valet. Kommunstyrelsen avsatte 250 000 kronor till Vantörs stadsdelsnämnd för detta ändamål. Den lokala handlingsplanen, som redovisade för stadsdelsnämnden i maj samma år, omfattade följande 16 punkter (SDN 1998-05-28, dnr 005-445/1998). Enligt stadsdelsnämndens beslut skulle också lokala föreningar och studieförbund kunna ansöka om bidrag för egna valinsatser.

- Information om kampanjen ges i juninumret av förvaltningens hushållstidning Vantör Nytt. En särskild 4-sidig valbilaga produceras till augustinumret.
- En helsidas valannons publiceras i Söder om Söder två veckor innan valet.
- Utställningar på temat demokrati och val produceras av förvaltningen.
- Särskilda bokutställningar kommer att finnas på biblioteken på temat demokrati om det svenska statsskicket, rösträttskampen, den kvinnliga rösträtten och värderingsförskjutningar i samhället, bl.a. ungdomars. Även partiernas partiprogram, policydokument etc. och valsedlar samt informationsmaterial från Riksskatteverket på olika språk kommer att finnas tillgängligt.
- Samtliga besökare på medborgarkontoret erbjuds muntligen, och genom det framtagna materialet, aktuell information om valet. En särskild utställning kommer att produceras. Plats kan också upplåtas åt de politiska partierna och kontakter förmedlas. Videofilmer om demokratins värde kan visas rullande och aktuella adresser tas fram på Internet.

- Samtliga anställda och politiker erhåller en pin med texten "Valet är Ditt. Rösta den 20/9!" eller liknande tillsammans med kortfattad information om syftet med kampanjen.
- Vykort tas fram på olika språk med kort information om valet.
- Informationskampanjer riktas mot lokala media.
- Ett så kallat stadsdelsråd arrangeras för allmänheten med stadsdelsnämnden i centrum kring valet och den lokala demokratin.
- Demokrativecka eller liknande anordnas i skolorna för högstadiel elever med provval före valdagen den 20 september.
- Personliga besök erbjuds invandrarföreningarna i området. Gärna tillsammans med invandrarkandidater. Kontaktmän utses som kan förmedla material och hjälpa till med översättningar.
- Föreningslivet och ytterstadssatsningen kontaktas för hjälp med att sprida valmaterial samt erbjuds möten med representanter för förvaltning och nämnd.
- Valda delar av informationsmaterialet används som studiematerial inom förvaltningens arbetsmarknadsprojekt. Det ska också finnas tillgängligt i huvudkontorets reception och erbjudas alla besökare på kontoret, föräldrarna inom barnomsorgen samt besökarna vid stadsdelsnämndens sammanträden och vid förvaltningens kulturarrangemang.
- Äldre- och handikappomsorgen ger särskild information till sina brukare via pensionärs- och handikappråd, boendeträffar, anhörigråd, etc., och sprider kunskap till personalen om röstning genom ombud samt anordnar vallokal på Rågsveds Äldrecentrum och Högdalens sjukhem.
- En lokal affischkampanj om var vallokaler är belägna genomförs.
- Lokala utbildningsarrangörer erbjuds valmaterialet för egna cirklar om demokrati och val.

Insatserna är riktade till alla medborgare i Vantör, men fokuserar delvis Rågsved och olika invandrargrupper.

Förvaltningen redovisade i *Valet är ditt - Rapport om insatser för att öka valdeltagandet i Vantör i kommunalvalet 1998* de insatser som hade genomförts, vilka följde ovanstående. I rapporten konstaterades att valdeltagandet inte hade ökat i Vantör utan tvärtom hade minskat ytterligare. (Se tabell 4.)

Tabell 4: Valdeltagandet i det kommunala valet 1994 och 1998		
	1994	1998
Bandhagen	78,5	72,0
Hagsätra	80,5	73,6
Högdalen	78,3	73,1
Rågsved	71,9	62,3
Örby	86,6	84,7

I rapporten presenterades också en intervjuundersökning som Utrednings- och statistikkontoret genomfört i fem stadsdelar, däribland Rågsved, i samband med valet. Undersökningen visar bland annat att 96 procent av de svarande sade sig veta att alla som har varit mantalsskrivna i Sverige de tre senaste åren får rösta.

Utifrån ovanstående redovisning kan det förefalla som om informationsinsatserna inte har varit effektiva. Det är dock mycket svårt att dra några slutsatser om insatsernas betydelse.

Sambanden mellan genomförd informationskampanj, uppnådd kunskap och förändrat agerande är svåra att klarlägga eftersom många olika faktorer spelar in. En försvårande faktor är att det inte är möjligt att fastställa hur valdeltagandet hade varit om insatserna inte hade genomförts. En annan försvårande faktor har att göra med förvaltningens uppdrag/roll och betydelsen av andra aktörers insatser. Förvaltningens informationskampanjer har i huvudsak varit inriktade på att informera om att det är val och om hur det går till att rösta. Men i den senaste informationskampanjen, inför europaparlamentsvalet, efterlyste många invånare främst information om partiernas ståndpunkt; det vill säga information som andra aktörer tillhandahåller.

Sammanfattningsvis, förvaltningen har erfarenheter från valinsatser vid flera tidigare val. I huvudsak har insatserna följt samma inriktning med information tillgänglig inom förvaltningens verksamheter och information via föreningar. Effekten av de genomförda insatser är dock svår att bedöma. Valdeltagandet har fortsatt falla. Men samtidigt går det inte att fastställa hur stort valdeltagandet hade varit om insatserna inte hade genomförts och det är bland annat därför svårt att dra slutsatser om insatsernas effekter.

6. Pågående insatser inom förvaltningen och insatser från andra aktörer i samband med valet år 2006

Vid sidan av de särskilda informationsinsatserna som förvaltningen har genomfört inför olika val pågår fortlöpande inom förvaltningen en rad insatser som bidrar till att utveckla medborgarnas möjligheter att delta i beslutsprocesser. Demokratiarbetet sker också parallellt med att även andra aktörer, till exempel Valmyndigheten, genomför informationsinsatser vid val.

Samtliga verksamheter erbjuder information om, samt insyn och delaktighet i, utformningen av såväl brukarens egen service och omsorg som verksamheten i stort. Demokrati- och inflytande frågor ingår även i skolundervisningen. Efter enkätundersökningen LUPP, som genomfördes under år 2004 och år 2005 bland elever i årskurs 8 i Vantör, ska skolarna i sina verksamhetsplaner beskriva hur de avser att utveckla både elevinflytande och de ungas kontakt med politiker, organisationer och det övriga samhället.

Under år 2004 och 2005 har förvaltning och nämnd även vidtagit flera åtgärder utifrån demokratiplanen, som syftar till att utveckla möjligheterna till insyn och delaktighet: medborgarförslag har införts, information om nämnden har spridits, ett föreningsregister har tagits fram, så kallade stadsdelskonferenser har prövats, insynen i ärendehantering har förbättrats, etcetera.

Flera av de insatser som genomförs inom förvaltningen ansluter också till de målsättningar som stadens plan "Lika möjligheter – allas ansvar" omfattar. Planens mål får sägas ha en nära anknytning till demokratiarbetet. Utöver de insatser som redan har nämnts här kan också nämnas olika insatser som är inriktade på att stärka enskilda individers förutsättningar att delta i samhällslivet, till exempel arbetsförberedande insatser och språkutvecklingsinsatser. Förvaltningen strävar också efter att öka toleransen för olikheter genom att tillhandahålla mötesplatser, såsom Salongerna och den i fjor genomförda kulturfestivalen.

Inför valet kommer även andra myndigheter och organisationer att genomföra valinsatser.

Valmyndigheten har vid tidigare val tagit fram informationsmaterial och spridit detta via hushållsutskick och TV-sändningar. Materialet har funnits tillgängligt på olika språk. Valmyndighetens information har tidigare varit inriktad på hur det går till att rösta.

Även de politiska partierna har vid tidigare val genomfört valkampanjer. Inför valet år 2006 har riksdagspartierna tilldelats särskilda medel för valinformation.

Enligt budgeten för år 2006 ska, som nämnts, kommunstyrelsen genomföra en särskild satsning för att öka valdeltagandet. Vidare omfattas fem andra stadsdelsförvaltningar av de lokala utvecklingsavtalen och deltar i ansökan om medel från den statliga demokratisatsningen.

Vid detta val är det också värt att ha i åtanke att det samtidigt är en kommunal folkomröstning, vilket kan bidra till ett ökat intresse för att rösta.

Det pågår en rad insatser som bidrar till att utveckla medborgarnas möjligheter att delta i beslutsprocesser på olika nivåer inom nämndens verksamhetsområden. Inför valet år 2006 kommer även andra aktörer, till exempel Valmyndigheten, att genomföra informationsinsatser.

7. Aktivitetsplan

Mål och inriktning för insatserna

Målsättningen är att öka de kunskaper som kan ha betydelse för valdeltagandet. Inriktningen för förvaltningens informationsinsatser föreslås även i år vara att främst informera om att det är val och om hur det går till att rösta. Parallellt med detta kan förvaltningen också bidra till att skapa forum för att nämndpartierna ska kunna sprida information om sina ståndpunkter.

Prioriterade målgrupper

Prioriterade målgrupper för insatserna föreslås vara samtliga invånare i Vantör med betoning på unga, äldre och invandrare.

Resurser

Kostnaderna för valinsatserna beräknas till 550 000 kronor, exklusive arbetstidskostnader för förvaltningen.

Kostnaderna beräknas kunna finansieras dels med de eventuella medel (150 000 kronor) som stadsdelsnämnden kan komma att tilldelas från den statliga demokratisatsningen. Vidare, under förutsättning att nämnden fattar beslut om att Kulturfestival Vantör 2006 ska genomföras, föreslår förvaltningen att nämnden ansöker om 400 000 kronor från den centrala medelsreserven för resterande kostnader. Om medel inte beviljas utgår delar av insatserna enligt redovisningen nedan.

I kostnadsberäkningen ingår inte arbetstidskostnader för förvaltningen utan detta beräknas bekostas av nämndens ordinarie budget. Arbetstidskostnaderna beräknas till 240 timmar,

motsvarande 60 000 kronor. I denna beräkning ingår dock inte arbetstid i anslutning till de aktiviteter som planeras för kulturfestivalen.

Utgångspunkten är att använda befintliga personalresurser med arbetsuppgifter som anknyter till demokratiuppdraget – demokratisamordnare, kulturesekreterare, medborgarkontorets samhällsvägleddare, samordnare för Stadsdelsförnyelsen, webbansvarig, etc. – och utarbetade nätverk med Vantörs föreningar. Eventuellt kan personalresurserna komma att kompletteras med en anställning med anställningsstöd. Däremot kan det inte ställas krav på att samtliga medarbetare ska delta i informationsarbetet eftersom detta strider mot gällande kollektivavtal.

Uppföljning

Om medel beviljas från den statliga demokratisatsningen kommer förvaltningen att följa upp insatserna enligt de anvisningar som Regeringskansliet lämnar. Motsvarande gäller för eventuella medel beviljade från centrala medelsreserven. I övrigt avser förvaltningen att följa vilka insatser som genomförs samt följa ungefär hur mycket arbetstid som insatserna innebär och, där så är möjligt, följa hur många som nås av insatserna. Efter valet återkommer förvaltningen till stadsdelsnämnden med en redovisning.

Aktiviteter

- Information om valet ska finnas tillgängligt inom förvaltningens verksamheter, på medborgarkontoret och på webbplatsen. Förvaltningen kommer också att erbjuda biblioteken samma informationsmaterial. Informationsmaterial inhämtas från Valmyndigheten med flera myndigheter. Visst informationsmaterial tas eventuellt fram i samarbete med andra stadsdelsförvaltningar. Ambitionen är att informationen ska vara lättfattlig och finnas på flera språk. Medborgarkontoret lämnar information muntligt.

Kostnad: 0 kronor exklusive arbetstidskostnad förvaltning

- Informationspaket skickas till stadsdelsnämndens råd och Vantörs föreningar

Kostnad: 0 kronor exklusive porto- och arbetstidskostnad förvaltning

- Nämndpartierna erbjuds möjligheten att ställa ut informationsmaterial på medborgarkontoret.

Kostnad: 0 kronor exklusive arbetstidskostnad förvaltning

- Demokratikonvent. Hyresgästföreningen genomför tillsammans med förvaltning ett så kallat demokratikonvent där unga och politiker ska erbjudas möjlighet att mötas.

Kostnad: 50 000 kronor är avsatt inom Stadsdelsförnyelsen, exklusive arbetstidskostnad förvaltning

- Provväl genomförs i Vantörs högstadieskolor

Kostnad: 0 kronor exklusive arbetstidskostnad förvaltning

Under förutsättning att stadsdelsnämnden tilldelas 150 000 kronor från statens demokratisatsning.

- Information om valet sprids i annons i lokaltidningen Mitt i söderort.

Kostnad: Annons 12 000 kronor, exklusive arbetstidskostnad förvaltning

- Salongerna ordnar en politikerdebatt med representanter för nämndpartierna, med fokus på äldre frågor.

Kostnad: Annons, lokal, moderator och fika: 12 000 kronor exkl. arbetstidskostnad

- Förvaltningen ordnar tillsammans med Vantörs bibliotek föreläsningkvällar med inhyrda föreläsare på temat demokrati och valdeltagande.

Kostnad: Föreläsare och annonser: 40 000 kronor, exklusive arbetstidskostnad förvaltning

- Gemensamt möte för Vantörs föreningar på temat demokrati och valdeltagande.

Information och diskussion om hur föreningar kan delta i insatserna.

Kostnad: Annonser, lokal och fika: 10 000 kronor, exklusive arbetstidskostnad förvaltning

- Föreningarna erbjuds att söka bidrag för att genomföra valinformationsinsatser. Ansökningar som är inriktade på grupper med lågt valdeltagande, och som bygger på att flera föreningar samverkar, prioriteras. Vidare prioriteras ansökningar där den sökta insatsen genomförs i anslutning till den planerade Kulturfestival Vantör 2006. Valinformationen ska vara politiskt balanserad. De politiska partierna beviljas inte medel. I övrigt ska nämndens riktlinjer för föreningsbidrag följas (antagna SDN 2004-10-28).

Kostnad: Bidragsmedel och annonser: 75 000 kronor, exklusive arbetstidskostnad förvaltning

Under förutsättning att stadsdelsnämnden tilldelas 400 000 kronor från stadens centrala medelsreserv.

Vantörs stadsdelsnämnd planerar att anordna en kulturfestival i samverkan med det lokala förenings- och näringslivet, med flera aktörer under sommaren år 2006.

Under den planerade kulturfestivalen skapas en plattform för att nå många människor.

Kulturfestivalen kan också bidra till känslan av samhörighet inom området, och därmed till förtroendet/tilliten till andra, vilket har visat sig ha betydelse för människors deltagande och engagemang. Kulturfestivalen är ett sätt att visa upp Vantörs mångfald, vilket även det står i överensstämmelse med villkoren för de avsatta medlen i centrala medelsreserven. Under förutsättning att nämnden har fattat beslut om att Kulturfestival Vantör 2006 ska genomföras, bedömer förvaltningen därför att det är rimligt att ansöka om medel för de insatser som redovisas nedan från de medel som har avsatts för valdeltagande- och deltagardemokrati-insatser samt till insatser för ökad jämställdhet och mångfald.

Under kulturfestivalen är ambitionen följande.

- *Att informera besökarna om att det är val.* Förvaltningen erbjuder besökarna information om att det är val och om hur det går till att rösta. Dels ska besökarna ha möjlighet att söka upp information i förvaltningens informationstält, dels kommer förvaltningen att söka upp besökarna med information.
- *Att medvetandegöra besökarna om deras möjligheter att delta i politiska beslutsprocesser och betydelsen av ett deltagande.* Föreningen Svea Sträng/Ung utan Pung gör en föreställning på detta tema. Vantörs ideella föreningar har möjlighet att i ett föreningstält presentera sin verksamhet.
- *Att skapa en arena för nämndpartierna att presentera sina ståndpunkter på.* En moderator leder en debatt mellan företrädare för nämndpartierna. Debatten inleds med uppträdande för att ytterligare väcka intresset. De politiska partierna har möjlighet att själva anordna och bekosta sina partitält på området.

Information om kulturfestivalen och möjligheten till information under den sprids via lokaltidning, webbplats och affischering.

- Föreningen Svea Sträng/Ung utan Pung beviljas ett bidrag för att ta fram och spela en föreställning med syftet att få åskådarna medvetna om sin roll i samhället, känna till sin makt och utnyttja sin rösträtt i valet 2006.

Kostnad: Bidrag till föreningen Svea Sträng/Ung utan Pung: 150 000 kronor

- Marknadsföring inklusive översättning.

Kostnad: Annonser, översättning och tryck: 50 000 kronor

- Scen och teknik

Kostnad: Scen och teknik: 40 000

- Moderator till debatt

Kostnad: Moderator: 25 000 kronor

- Uppträdanden för att väcka intresse i samband med debatt

Kostnad: Artist/uppträdanden: 80 000 kronor

- Informationstålt för förvaltning och för ideella föreningar

Kostnad: Tält, golv, bord och stolar: 55 000 kronor

Totala kostnader för denna del: 400 000 kronor.